אף אנן נמי תנינא *המפלת כמין בהמה חיה ועוף *(ולד מעליא הוא) דברי ר"מ וחכ"א עד שיהא בו מצורת אדם והמפלת סנדל או שליא או שפיר מרוקם והיוצא מחותך *הבא אחריו בכור לנחלה ואינו בכור לכהן ואי ס"ד דחיי הבא אחריו בכור לנחלה מי הוי אמר רבא לעולם דחיי ושאני התם דאמר קרא °ראשית אונו *מי שלבו דוה עליו יצא זה שאין לבו דוה עליו א) בעא מיניה רב אדא בר אהבה מאביי לרבי מאיר דאמר בהמה במעי אשה ולד מעליא הוא אדם במעי בהמה מאי למאי נפקא מיניה לאשתרויי באכילה ותפשוט ליה מהא דר' יוחנן *דא"ר יוחנן השוחט את הבהמה ומצא בה דמות יונה אסורה באכילה הכי השתא התם לא פרסות איכא ולא פרסה איכא הכא נהי דפרסות ליכא פרסה מיהא איכא: וחכ"א כל שאין בו כו': אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב הכל מודים גופו תייש ופניו אדם אדם גופו אדם ופניו תייש ולא כלום לא נחלקו אלא שפניו אדם ונברא בעין אחת כבהמה שרבי מאיר אומר מצורת אדם וחכ"א כל צורת אדם *אמר לו לרב ירמיה בר אבא והא איפכא תניא ר"מ אומר כל צורת וחכ"א מצורת אמר להו *אי תניא תניא אמר ר' ירמיה בר אבא אמר רבי יוחנן מצח והגבינים והעינים והלסתות וגבות הזקן עד שיהו כולם כאחד רבא אמר חסא מצח והגבן והעין והלסת וגבת הזקן עד שיהו כולם כאחת ולא פליגי הא כמ"ד כל צורת הא כמ"ד מצורת מיתיבי *צורת פנים שאמרו אפילו פרצוף אחד מן הפרצופין חוץ מן האוזן למימרא *דמחד נמי סגי אמר אביי כי תניא ההיא לעכב תניא וכמ"ד כל צורת ואיבעית אימא לעולם כמ"ד מצורת ומאי אחד אחד אחד אמר רבא *נברא בעין אחת ובירך אחד מן הצד אמו טמאה באמצע אמו טהורה אמר רבא ושטו נקוב אמו טמאה *ושטו אטום אמו טהורה ת"ר *המפלת גוף אטום אין אמו טמאה לידה ואיזהו גוף אטום רבי אומר כדי שינטל מן החי וימות וכמה ינטל מן החי וימות רבי זכאי אומר

עד

תורה אור

דברים כא

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כמפלת וכו' ועוף ולד מעליא כו' דברי ר"מ כצ"ל והד"א עם ד"ה ואין בכור:

לעזי רש"י

שורצי"ל. גבת העין.

מינטו"ן. סנטר.

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' בעא מיניה רב אדא בר אהבה מאביי לרבי מאיר. ר"ב עיין תוספות שם:

[illegible]

בכורות מו:

[שלא תיבות הללו ליתא במשנה דבכורות]

[לעיל יח.]

חולין סט.

[נ"ל אמרו לו]

[שבת קטו: וש"נ]

[תוספתא פ"ד ה"ג]

[נ"ל דבחוד]

רש"י

אף אנן נמי תנינא. דלא חיי: המפלת מין בהמה וחיה ועוף(א) דברי ר"מ. רישא במסכת בכורות (דף מו.) והכי קתני יש בכור לנחלה ואין בכור לכהן וקא חשיב ולד המפלת מין בהמה וחיה ועוף הבא אחריו בכור לנחלה דהאי לאו בכור הוא לגבי נחלה דלא חיי: *אין בכור לכהן. שהרי זה פטר את הרחם: וחכ"א עד שיהיה בו מצורת אדם. אינו פוטר את הבא אחריו מבכורת כהן: סנדל. צורה פחותה שאין צורת פניו ניכרת שאין סנדל בלא ולד אחר ומתוך דוחק חבירו הוא נמעך כדמפרש בפירקין (לקמן דף כה:) משל לאדם שסטר את חבירו והחזיר צורתו לאחוריו. ואם יוצא סנדל ראשון פוטר את אחיו מפדיון כהן: או שליא. דאין שליא בלא ולד* ופוטר את הבא אחריו לאחר זמן: שפיר. עור דפום הולד: מרוקם. שכבר אבריו ניכרין קצת ולקמן בפירקין (שם.) מפרש לה: הבא אחריו. אחר כל אלה: בכור לנחלה. דהני לאו בני נחלה נינהו דלא חיי: מי שלבו דוה עליו. לב אביו מתאבל על מותו הוא דחשיב לענין נחלה: אדם במעי בהמה. שחטה ומצא בה דמות אדם מהו מי אמרינן כי היכי דאזיל ר"מ בתר אימיה הכי נמי זיל בתר בהמה ושרי לאכילה: עוף אין לו פרסה. אבל אדם נהי דפרסות ליכא שאין פרסותיו סדוקות שאין לו שני עקבים כמו לבהמה: פרסה מיהא איכא. וכתיב (ויקרא יא) כל מפרסת פרסה בבהמה תאכלו דאם נמצא תוך מעי בהמה קלוט כל זמן שלא יצא לאויר העולם אע"ג דאין לו אלא פרסה אוכלו ואפילו לר"ש דאמר קלוט בן פרה אסור מודה הוא דאם נשחטה אמו ונמצא במעיה דמותר והכי מפרש בפרק בהמה המקשה (חולין סט:): גופו תייש ופניו אדם אדם הוא. דבתר צורת פנים אזלינן: בעין אחד כבהמה. אחת מעיניו דומה לבהמה: ה"ג רבי מאיר אומר מצורת וחכ"א כל צורת. שרבי מאיר אומר כיון שיש בו מצורת אדם הוי ולד ואע"ג דאין כל צורתו כצורת אדם: והא איפכא תניא. שר"מ אומר כל צורת והאי כל צורת דר"מ הכי קאמר כל שהוא צורת אדם שבו הוי ולד ואפילו כל פניו תייש אלא שנברא בעין אחת או בלסת אחת הדומה לאדם: וחכ"א מצורת. עד שיהיה בו מקצת צורה ניכרת כגון חצי הפרצוף דומה לאדם: אי תניא תניא. שמעתי אני מרבי מה שאמרתי אבל אתם הואיל ויש משנה בידכם לכו אחריה: הגבינים. גבות עינים סורצי"ל. וגבות הזקן סנטר שקורין מנטו"ן: עד שיהיו כולם כאחד. לרבנן כדמפרש בסמוך דר' ירמיה כרבנן וכדפירשה רב לפלוגתא דרב תנא הוא ופליג ולא הדר ביה ממאי דאמר לרבנן דבעו כל צורת האדם והא דקשיב ר' ירמיה ואזיל הא קמ"ל דאפילו לרבנן אחוזים לא קפדינן והא דחסא נמי כרבנן ואליבא דתנא דברייתא דאמר לא בעי אלא מצורת וקמ"ל דבחד לד בעי צורות שלמות ואחון לא קא קפיד: אפילו פרצוף אחד. אבר אחד כגון עינו או מלחו או לסת אחד דדומה לאדם הוי ולד: חוץ מן האזנים. אזניו כשל אדם ושאר צורתו כבהמה לא חשיב פרצוף. אלמא למ"ד מצורת כחד סגי וקשיא לרבא דאמר חסא: אמר אביי כי תניא ההיא לעכב תניא. כלומר צורת פנים שאמרו חכמים דמעכבים אפילו אבר אחד כבהמה מעכבא חוץ מן האוזן דלא מעכבא וכמ"ד לרבנן כל צורת מתוקמא ואע"ג דמצי לאוקמי כדאיתא וכדר"מ דאמר כל דהו צורת ניחא ליה לאוקמי כרבנן: ואיבעית אימא לעולם כמ"ד מצורת. ולא קשיא לחסא: ומאי אחד אחד אחד. כלומר מכל ראשי איברים יהיה אחד דומה לאדם כחסא דאמר העין והלסת כו' וכמ"ד מצורת: מן הצד. שעינו בלדו וירכו בלדו כשאר בני אדם: ושטו נקוב אמו טמאה. קסבר טרפה חיה: ושטו אטום. סתום:

עד

תוספות

ומצא בה דמות יונה · ול"ת ודילמא לרבנן ולא לר"מ וי"ל דא"כ ה"ל לר' יוחנן למימר לרבנן אלא בה דמות יונה סי' א"כ י"ל דלא מיבעיא ליה אלא לר"מ דבדבר קל שהוא ולד בהמה במעי אדם ואדם במעי בהמה נמי קרוי ולד אבל לא אבל לרבנן פשיטא ליה דשרי דלא מיקרי ולד אלא אדם במעי אשה ומייתי ראיה מר' יוחנן דאמר אסורה אפילו לרבנן וכ"ש לרבי מאיר:

שר"מ אומר מצורת · פי' בקונטרס מקצת כל צורת עין ולסת וגבת זקן וחכ"א כל צורת מפני גדים ב' עינים כו' ואע"ג דלר' מאיר כי לא דמי כלל לאדם טמאה לידה משום דכתיב בהם ילידה כי דמי לאדם בעי שיהא דומה לו במקצת כל הצורה והא פלוגתא דייק מדתנן וחכ"א כל שאין בו מצורת אדם ולא קתני וחכ"א אינו ולד מכלל דפליגי נמי בולד שמקצתו אדם ומקצתו בהמה דלר"מ במקצת כל צורתו קרוי ולד ולרבנן בעינן כל הצורה והא דקתני במתני' מצורת לר"מ קאמר לדידן בעינן כל צורת לדידך אודי לן מיהא דמקצת צורה בעינן:

והתניא איפכא ר"מ אומר כל צורה · פי"ה כל שהוא אפילו עין אחד כגון לסת וגבינין וחכ"א מצורת כל חצי הצורה וקשה לפירושו דכל צורה דרב ודברייתא אינן שוין ועוד דהא תניא איפכא לא הוה איפכא ממש ועוד דרב ור' יוחנן דבסמוך פליגי אברייתא ואדרבי יוחנן ליכא למימר תנא הוא ופליג כמו אדרב כדמשמע פ"ק דכתובות (דף ח·) גבי (אין ברכת) חתנים מן המנין ועוד קשה לפירושו דרבא אמר חסא כרבנן דברייתא וא"כ כי פריך ליה מברייתא דצורת פנים שאמרו אפילו פרצוף אחד לישני ליה דהאי כר"מ דברייתא כיון דס"ל כברייתא דהשתא כי משני ליה אביי כי תניא ההיא לעכב מוקי לה כרב והוא לא ס"ל הכי ונראה לפרש והתניא איפכא ממש שר"מ אומר כל צורה דבעינן ב' עינים ולסתות דגרוע מכולה בהמה דהתם ילידה כתיב ורבנן אמרי מצורת חצי צורה והשתא רבי יוחנן דאמר המצח והגבינים והעינים כר"מ דברייתא ורבא אמר חסא כרבנן ופריך ליה מברייתא לאוקי לה כר"מ ור"ח גריס בדברי רב ר"מ אומר כל צורת וחכ"א מצורת כמו במתניתין וכברייתא איפכא: **אמר** רבא ושטו נקוב אמו טמאה לידה קסבר טרפה חיה וכן בפ"ק דתמורה (דף יא:) גבי רגל של זו טולה (או) טולה טולה דקאמר רב חסדא דבדבר שעושה אותה טרפה טולה טולה דטרפה אינה חיה ורבא אמר רוקא דבר שעושה אותה נבלה טולה טולה דטרפה חיה ובפ"ק דבכורות (דף ג·) פלוגתא איפכא*) גבי מקצת לעובד כוכבים מקצתה להפקיע מן הבכורה דרב חסדא אמר דבר שעושה אותה נבלה דטרפה חיה ורבא אמר דבר שעושה אותה נמי טריפה דטרפה אינה חיה ולומר ל"ת דהאי כאיכא דאמרי*:

*) נ"ל גבי מקנה לעובד כוכבים מקצת ס' רש"א

עין משפט נר מצוה

כ א מיי' פ"ב מהלכות נחלות הלכה י סמג עשין צו טוש"ע ח"מ סימן רעז סעיף ו:

כא ב מיי' פ"א מהל' בכורים הלכה טו סמג עשין קמד טוש"ע י"ד סי' שה סעיף כג:

כב ג מיי' פ"ה מהלכות מאכלות אסורות הלכה ז סמג לאוין קלב טוש"ע י"ד סימן יג סעיף ה:

כג ד מיי' פ"י מהל' איסורי ביאה הלכה ט סמג לאוין קיא טוש"ע י"ד סימן קצד:

כד ה מיי' שם הלכה י:

כה ו ז מיי' שם הלכה יא סמג שם טוש"ע שם:

◆

תוספי הרא"ש

וקורא בתורה אומר לו בא לשוהסך כולו בהמה ופניו אדם שומר החורש בשדה ואומר לו בא חלוץ בא יבם: **אף אנן** נמי תנינא המפלת מין בהמה חיה ועוף · בספרי' כתוב ולד[מעליא] הוא דברי ר"מ ול"נ ליה דלית' במתני' דבכורות ואבא אחריו קשי הלא הוי בכור לכהן: **לר'** מאיר דאמר בהמה במעי אשה כו' לרבנן לא קא מבעיא ליה דכי היכי דבהמה במעי אשה בהמה הוי הכי נמי אדם במעי בהמה [אדם] הוי אבל לרבי מאיר דאמר בהמה במעי אשה הוי ולד אדם במעי [בהמה] איכא למיבעי מי אזלינן בתר סברא ואדם הוי או דלמא בתר אימא שדינן ליה כמו בהמה במעי אשה והא דקא"ל ותיפשוט ליה מדרבי יוחנן הוה מצי לשנויי דההיא כרבנן ואנן אליבא דר"מ קא מיבעי' לן אלא דעדיפא מינה קא משני: **ונברא** בעין אחד כבהמה שר' [illegible]

לר' יוחנן תיקשי ליה הברייתא דלאו תנא הוא כדמוכח פ"ק דכתובות בשמעתין דחתנים מן המנין ועוד כי פריך מברייתא מצורת פנים שאמרו כו' א) (פ"ל שר' מאיר סבר או כולו אדם או כולו בהמה) לישני דרבי מאיר אתיא דאמר כל דהו צורה ופר"ת הא דפליגי בגופו אדם ופניו תייש פלוגתא אחרת היא והפכו סברת ר"מ ורבנן דלרבנן חשיב בקל ולד מפני מלרבי מאיר וה"פ לא נחלקו אלא שפניו אדם ונברא בעין אחד כבהמה כלומר כל צדו אחד כבהמה כדאמרינן לקמן המצח והגבן והלסת ועין עד שיהו כלן כאחד וה"ג שר' מאיר אומר כל צורת וחכמים אומרים מצורת כלומר לר' מאיר לא הוי ולד עד שיהא בו כל צורת אדם ולרבנן אפי' במקצת צורה ודייק לה רב ממתניתין דקתני וחכמים אומרים כל שאין בו מצורת אדם כו' וה"ל למיתני וחכמים אומרים אינו ולד אלא משום דאיכא פלוגתא אחריתי באותו שרובה במקצת לאדם ובמקצת לבהמה אע"ג דבחלק פלוגתא הוה שייך למיתני וחכמים אומרים כיון שיש בו מצורת אדם מ"מ נקט האי לישנא משום דאיירי ר' מאיר ב) בר בכולו ולא בהמה · ופריך והא איפכא תניא · שר' מאיר אומר מצורת וחכמים אומרים כל צורת · א"ל אי תניא תניא והדרי בי · והא דאמרי רבנן מצורת במתניתין משום דאכולהו בהמה קיימי ולדבריו קאמרי ליה לדידן בעי כל צורת אלא לדידך אודי לי מיהא דליבעי מצורת א"נ משום דבכולה בהמה קיימי קרי מצורת בשביל

א) אין מקשו אלא רק לכהן אבל היכא כלומר לר"מ לא הוי ולד עד שיהא בו כל צורת אדם נ"ל אחר זה פי' שר' מאיר סבר או כולו אדם או כולו בהמה · ב) גלאה דנ"ל משום דאיירי ר"מ בכולהו בהמה דהוי וולד ·

מוסף רש"י המפלת כמין בהמה חיה ועוף. למיפטר מנחלה לא חשיבי, דאין לבו דוה עליהם, אבל פטר רחם מיהא הוו (בכורות מו.). עד שיהא בו מצורת אדם. לא חשיב פטר רחם והבא אחריו הוי בכור אף לכהן (שם). והמפלת סנדל. שאין לו צורת פנים, או שליא שהרי אין שליא בלא ולד אלא שנימוק ומיהו פטר רחם הוי, או שפיר. עור ממש של ולד (שם). והיוצא מחותך. אברים אברים ויצא כולו הוי פטר רחם, אבל ראשו מחותך לא פטר אם קדם אחיו ויצא קודם יציאת רוב אברי המחותך, והוי נמי בכור לכהן (שם). מי שלבו דוה עליו. דאע"ג דלא הוי בכור לכהן, דבפטר רחם תלא רחמנא וזה לא פטר את הרחם, אפילו הכי הוי בכור לנחלה, דנולד ראשון שלבו דוה עליו אם ימות, תלא רחמנא, וזה שנולד אחר הנפלים הוא ראשון שלבו דוה עליו אם ימות, דבן קיימא הוא, אבל נפלים קמאי אין לבו דוה עליהן (רשב"ם ב"ב קכז.). יצא זה שאין לבו דוה עליו. ולא יהא קרוי בכור לנחלה לעשות פשוט אותו הבא אחריו (שם). לא פרסות איכא. דהכי משמע שתי פרסות ומעלת גרה הנמצאת בבהמה תאכלו (חולין סט:).